

'T GENTSCH SPANT DE KRUUNE! Over moeskes en moeskesmoakers

Een moeske is oorspronkelijk een klein zwart rond pronkpleistertje, een stukje zwarte taft (1) dat de vrouwen vooral in de 17de en 18de eeuw uit koketterie als namaak-"tache de beauté" op hun gezicht kleefden. In het Frans, waar het woord oorspronkelijk vandaan komt, heeft men het over "*une mouche*" (vlieg). Lodewijk Lievevrouw-Coopman vermeldt in zijn Gents Woordenboek:

"Ik spreek niet van de moosjes op de kaek"
("N.A. Leugenaer", 1820)

In "Teghen Verghift teghen een groote peste van het Christendom" uit 1676, geeft P.F. Franciscus Cauwe, minder-broeder, recolect, af tegen de moderne uitspattingen van de mode. Op p. 94 heeft hij het o.a. over deze "*mouchen*". (mv.).

"Mouchkes maken" of "*moussen*" (werkw.), betekende letterlijk zich van een "*mouche*" voorzien uit ijdelheid. In "Des Weireldts Ydelheyt pynelick gheniet ende Ellendighen uytganck" uit 1692, schrijft P. vander Lepe, minderbroeder-recolect (alweer!):

"... 't aensicht was geheel à la mode ghemoest en geblancket (gepoederd)"

Zo iemand heette men "ne moeskesmoaker" of "een moeskesmoakerigge". Iemand met gemaakte manieren. Men sprak ook van "moefkes, ne moefkesmoaker" en "een moefkesmoakerigge". Wanneer men zich daarbij ook nog pronkerig of pruiligerig en onwillig toonde, zei men: " 't Es ne moef" of "-ne moeskop".

"Een goet woord van een verwaende moes-kop krijgen,
is alsoo moeyelijk als olie te trecken uyt ne slyp-steen."

(Martius, 1734)

Ook Isidoor Teirlinck heeft het in zijn Zuid-Oostvlaanders Idioticon over "moezekes" (enkel in het mv.) en "moeskes" of "moeskies, moezekes en moezekiesmakerije": belachelijke maniertjes. "Dat zijn amaal moezekies; ge maakt

veel te veel moezekies; al da moezekiesmaken ga mij tegen."

"*Ne moef*" of "*ne moefkloot*" is bij hem een onvriendelijk, pruilziek manspersoon: "*Diene moef en kan nie lachen, da pronkt ne g'heelen dag*".

Afgeleid daarvan is "*moefachtig*" of pruilachtig: "*Ons Mie es maar moefachtig vandaë*".

"*Een moefe, een moefkerte of een moefkonte*" is dan een onaangenaam pruilziek vrouwmens: "*Die lelijke moefe! Da ronkt en pronkt zonder ende!*"

Teirlinck vermeldt ook het werkw. "*moefen, moeftege, gemoeft*" als pruilien: "*moefen en monken*" en het pruilien zelf als "*moeferije*": "*Die moeferije moet ophauwen*".

In dit verband diepte ik een lied op uit een lokale revue in één proloog, twee bedrijven en drie taferelen van J. Antheunis op muziek van Theo Le Brun opgevoerd in het Nieuwe Cirkus te Gent in 1906: "**Pst! En valt er nie mée!**".

Het Gents dat Antheunis gebruikt is het Platgents of Nieuwbrugsch, want hij laat zijn personages spreken met een "i"-tje: hilder (hulder), hirken (hurken, luisteren), gerist (gerust).

't Zijn Moeskes

I.

Loat mij toe hilder (2) goed t' explikeeren
Wat da'k deur 't woord moeskens wel verstoan.
Ja, 'k wil zelfs deur veurbeelden demonstreeren
Dat die expresse (3) g'heel z'leeven hêe bestoan.
Ne moeskesmoaker es eene die wil tuugen
Eene die hem veurestelt werkelijk iets te zijn.
Oas g' hem huurt spreekken, zijn afkomst ès g' heel huuge
Ge verstoat toch wel, enfin,)
Wat dan de moeskens zijn!) bis

II.

G'huurt soms van kwezels, ja t' zijn echte ploagen,
Die nie moeten hên van vrijer of man.
Ze keunen ze niet gerieken of verdroagen
Moar 't es meest omdat ze geene krijgen kan.
Want 't ès gebeurd, en dat al meen'ge keeren,
Dat 't kweezelken zuu vet wierd als een zwijn.
'k Peis niet da't was van heure Poasche te vieren.
Ge ziet van hier, enfin,)
Dan dat al moeskens zijn!) bis

III.

In kiezerstijd, tons moed' uuk ne keer hirken (4)
Stem moar veur mij! En 't lijjen (5) ès gedoan.
Stem veur den diene, ge moet tons nie' meer wîrken (6)
En veur den derde zulde noar den hemel goan. (7)
Moar wil't geluk dan ze kandidaat passeere,
Alles doen ze tons veur broere of kozijn.
Moar ilder (1) kiezers meugen gerist (8) creveeren.
Ge ziet wel, enfin,)
Dan 't moeskesmoakers zijn!) bis

IV.

't Es tegenwoordig allemoal Menheere
Mee chapeau bus' (9), flankoord (10) en huuge col (11)
Ze keunen hilder (1) nie droaien of keeren
't Zijn gelijk Janklasse (12) mee all'moal dienen brol
Moar ester een meiske diet 'r op uit es om te trêwen
En die verzot es op type (13) of muscadin (14)
Da moe die oarme sluure heur dikwijls berêwe
Ze ziet dat al dien schijn)
Nen boel mee moeskens zijn!) bis

V.

G' huurt uuk nog al van die jonge patriotten
Vive le roi, l'armée et la patrie.
Kom Leopold! Tons zijn ze gelijk zotten.
Stîrven zoen ze veur hem, 't es een echte folie (15)
Komt 't uugenblik dan z' als soldoat moete marcheere
't ès uit mee l'amour, 't en kan nie meer zijn!
En oanze keune, doen z' hilder (1) remplaceeren (16).
'K en vroag' i (17) af, enfin,)
Of 't moeskesmoakers zijn?) bis

Eddy "den Twiedekker" LEVIS
